

سرکوب و نقض حقوق بشر توسط رژیم حاکم بر ایران

وکيل سيد هاشم آقاجري استاد زنداني دانشگاه تربيت مدرس، اعلام کرد: دادگاه عمومي تهران 10 روز پس از محاکمه، امروز رای خود را مبنی بر 5 سال زنداني موکلم، صادر کرد.

سه شنبه 30 تير 1383 - 20 ژوئيه 2004

صالح نيکبخت - وکیل هاشم آقاجري- در گفتگو با خبرگزاری کار ایران، ایلنا، موکلم علاوه بر این که به 5 سال زندان محکوم شده به 5 سال محرومیت از حقوق اجتماعي نیز محکوم شد و از سایر اتهاماتي نظير افکار ضروریات دین منجر به ارتداد، سبب النبي، اخلال در نظم، تبلیغ علیه نظام و نشر اکاذیب به قصد تشویش اذهان عمومي، تبرئه شده است.

وي افزود: از 5 سال محکومیت زندان موکلم 2 سال آن معلق شده و با توجه به اینکه دکتر آقاجري نزدیک به 2 سال است که در زندان به سر مي برد، وي پس از قطعیت حکم فقط يك سال در زندان خواهند ماند.

به گفته وي، آقاجري مي تواند با قرار تامین 100 ميليون تومان و وثیقه در روز پنجشنبه آزاد شود. نيکبخت، در پاسخ به این سوال که از رای صادره از سوي شعبه 1083 دادگاه عمومي تهران راضي هستيد، گفت: قطعاً از تبیین حکم صادره راضي نیستم، ولي با توجه به این که هنوز فرصت تجدید نظر خواهی و اعتراض به شعب تشخیص دیوان عالی کشور را دارم، در نهایت شاید موکلم تبرئه شود.

پرونده زیبا(زهرا) کاظمي

رئیس کانادايي خبرنگاران بدون مرز خواهان تحریم، فشار اجتماعي و سياسي عليه جمهوري اسلامي و ارجاع موضوع قتل زهرا کاظمي به دیوان دادرسي لاهه شد

سه شنبه 30 تير 1383 - 20 ژوئيه 2004

راديو فردا - پس از اعلام ناگهاني ختم دادرسي پرونده قتل زهرا کاظمي، که در پي آن وکلای خانواده کاظمي به اعتراض دادگاه را ترک کردند، دولت آمریکا نسبت به روند این دادگاه اعتراض کرد. ریچارد باوچر سخنگوي وزارت امور خارجه آمریکا تاسف و نگراني دولت خود را ابراز کرد. سازمان خبرنگاران بدون مرز در بيانيه اعتراضی خود از فریبکاری مقامات قضائي ایران در نحوه برخورد با پرونده قتل زهرا کاظمي ابراز انزجار کرد. این سازمان در بيانيه خود نوشت: قوه قضائيه جمهوري اسلامي با تبدیل این محاکمه به یک نمایش مضحک خود را بي اعتبار کرده است. این سازمان مدافع حقوق خبرنگاران از واکنش کانادا مبنی بر فراخواندن سفیر خود به اتاوا ابراز خوشنودي کرده و از مقامات این کشور و اتحادیه اروپا خواسته است تا فشار خود را بر ایران افزایش دهند. تانیا چرچماچ رئیس کانادايي خبرنگاران بدون مرز در مصاحبه با راديو فردا مي گوید نحوه برخورد جمهوري اسلامي با این پرونده نه تنها سازمان ما که جامعه بين المللي را خشمگین و نا امید کرده است. وي مي گوید کانادا باید از اتحادیه اروپا بخواهد اعضاي اتحادیه ایران را به شیوه های گوناگون از قبیل تحریم، فشار اجتماعي و سياسي تحت فشار قرار دهد. اما باید حرکتی جدی تر از آنچه تا حالا بوده صورت گیرد. وي پیشنهاد مي کند موضوع به دیوان دادرسي لاهه ارجاع شود زیرا تحریم اقتصادي به سود مردم ایران نیست.

مواضع دولتها، نیروها، شخصیتها و نهادهای سیاسی جهان پیرامون تحولات ایران

وزیر دفاع دولت انتقالي بغداد در یک حمله بي سابقه جمهوري اسلامي را به مداخله در امور عراق متهم کرد

سه شنبه 30 تير 1383 - 20 ژوئيه 2004

در آستانه کنفرانس وزرای امور خارجه کشورهای همسایه عراق در قاهره، حازم الشعلان، وزیر دفاع دولت انتقالي بغداد در حمله اي بي سابقه همسایگان آن کشور، از جمله جمهوري اسلامي را به مداخله در امور عراق متهم کرده است. آقای شعلان گفت که عراق آمادگي بردن عرصه پیکار به درون این کشورهای مداخله جو است. الشرق الاوسط از قول حازم الشعلان نوشت: مسئولان جمهوري اسلامي به حضور جاسوسان خود در عراق، جاسوساني که مأموریت آنها بر هم زدن اوضاع سياسي و اجتماعي عراق است، معترف هستند. وي افزود: مداخله های جمهوري اسلامي از زمان تاسیس کشوري به نام عراق تا کنون سابقه نداشته است.

کیوان حسینی (راديو فردا): در آستانه کنفرانس وزرای خارجه کشورهای همسایه عراق در قاهره، وزیر دفاع عراق در حمله اي بي سابقه همسایگان آن کشور از جمله ایران را به مداخله در امور عراق متهم

کرده است. وزیر دفاع عراق می گوید عراق آمادگی بردن عرصه پیکار به درون این کشورهای مداخله جوست.

علیرضا طاهری (رادیوفردا): روزنامه سعودی الشرق الاوسط که مقر آن در لندن است، در شماره امروز خود از قول حازم الشعلان می نویسد: عراق آماده است با کشورهای بی که از دیدگاه بغداد متهم به پشتیبانی از خشونت در عراقند مقابله به مثل کند. وزیر امور خارجه عراق از این کشورها نام نبرد. اما جمهوری اسلامی را به مداخله به گفته او گستاخانه در امور داخلی عراق متهم کرد.

بغداد از رخنه جنگجویان خارجی از مرزهای سوریه به عراق نیز شکایت دارد. حازم الشعلان می گوید ما برای بردن عرصه حملات به حقوق و حیثیت عراق به درون کشورهای هوادار عملیات خشونت بار آماده ایم. به گفته آقای شعلان عراق با این کشورها بر پایه واقعیتها و اسناد و مدارک گفتگو کرده است اما هیچکدام از آنها برای جلوگیری از حمایت عملیات تروریستی گامی برنداشته اند. عراق بقایای حکومت سرنگون شده صدام حسین و نیز جنگجویان تندروی اسلامی رخنه کرده به عراق را مسئول برخی بمب گذاریها و سوء قصدهایی می داند که در گیر و دار آنها عراقیها از جمله بلند پایگان دولتی آن کشور کشته شده اند.

به نوشته الشرق الاوسط، حازم الشعلان می گوید: «مسئولان جمهوری اسلامی به حضور جاسوسان ایران در عراق، جاسوسانی که مأموریت آنها بر هم زدن اوضاع سیاسی و اجتماعی عراق است، معترف هستند. مداخله های جمهوری اسلامی از زمان تاسیس کشوری به نام عراق تا کنون سابقه نداشته است.»

از سوی دیگر واشنگتن هم جمهوری اسلامی را به تلاش برای بی ثبات ساختن عراق و نفوذ در آن کشور متهم کرده است. جمهوری اسلامی این اتهامات را همواره بی پایه خوانده است. جمهوری اسلامی و عراق در دوران حکومت صدام حسین به جنگ 8 ساله ای با یکدیگر پرداختند که بیش از یک میلیون تن کشته و معلول بر جای گذاشت.

ایاد علاوی نخست وزیر دوران انتقالی عراق که گرم دیداری از کشورهای عرب همسایه عراق است، پشتیبانی اردن از برنامه سرکوبی شورشیان ضد دولت بغداد را جلب کرده است. سوریه نیز اوایل ماه جاری میلادی پذیرفت که برای جلوگیری از رهبرد کسانی که می خواهند با آمریکا و مسئولان برخورداری از پشتیبانی آمریکا نبرد کنند، نظارت بر مرزهایش را تشدید کند.

نهادهای رسیدگی به حقوق بشر در اتحادیه اروپا

اسکندر آبادی- رادیو آلمان: سه شنبه 30 تیر 1383 - 20 ژوئیه 2004

سرمشق تدوین شده در زمینه رسیدگی و رعایت حقوق انسانها در اتحادیه اروپا اعلامیه جهانی حقوق بشر است. این اعلامیه تنها یک پیمان نیست. این آرمان انسانهای برابر و برابرخواهی است که در یکجا گرد آمده است. حقوق بشر به مفهومی که در این اعلامیه آمده است، تنها راهکار و کارسازی است که به سوی آزادی و خلاقیت انسان، راه میبرد. پس باید در گسترش و ارتقای آن در هر جای جهان کوشید. اعلامیه جهانی حقوق بشر در سال ۱۹۴۸ تدوین شد. این اعلامیه بازتاب فشار کشورهای کوچکتر به حکومتهای بزرگ بود که اگرچه میخواستند سازمان ملل متحد و منشور آن به منزله پشتیبان استواری برای صلح و آشتی باشد، اما اصرار چندانی در تدوین و تحکیم حقوق بشر در سراسر جهان نداشتند و برای توجیه دیدگاه خود بر تفاوتها فرهنگی در سرزمینهای گوناگون انگشت میگذاشتند. سر انجام نه تنها این اعلامیه به تصویب رسید و منتشر شد، بلکه درجه اجرای مفاد آن در کشورهای گوناگون مقیاس و محک استقرار آزادی و دموکراسی گردید. تازه در سال ۱۹۹۹ بود که سران اتحادیه اروپا افزون بر اعلامیه جهانی حقوق بشر به تدوین و تصویب منشوری در زمینه حقوق حقه انسانها همت گماشتند. البته پیش از آن نیز اقداماتی در این زمینه انجام شده بود.

در سال ۱۹۹۳ میلادی سران کشورهای اروپایی در شهر ماستریخت Maastricht در هلند قرارداد تشکیل ارگانهای اصلی اتحادیه اروپا را تنظیم و تصویب کردند. یکی از اصلهای مهم این قرارداد توجه به رعایت حقوق بشر در کشورهای بود که خواهان ایجاد ارتباط تجاری با اتحادیه بودند. اما این که کدامیک از ارگانهای اتحادیه مسئول نظارت بر رعایت حقوق حقه انسانی باشد، به روشنی بیان نشد. حتی در قرارداد آمستردام که در سال ۱۹۹۹ تصویب شد نیز این موضوع ناروشن باقی ماند. از یکسو کمیسیون اجرایی اتحادیه اروپا مختار گردید بخشی از بودجه خود را به این کار اختصاص دهد، از سوی دیگر شورای

وزیران اتحادیه که در درجه اول به مسائل تجارت خارجی و موضوعات امنیتی میپرداخت، خود را موظف دانست که مشروعیت کشورهای طرف معامله با اتحادیه را خود تعیین نماید.

مهمترین اختیاری که در زمینه نظارت بر اجرای حقوق بشر به کمیسیون اروپا داده شده است، تشکیل کمیته ویژه نظارت بر انتخابات دموکراتیک میباشد. این کمیته همچنین موظف است به حدود استقرار قوانین دموکراتیک در کشورهای که قصد تجارت با اتحادیه اروپا دارند را روشن سازد. دست اندرکاران اتحادیه برای این منظور و اقدامات و پروژه های مشخص کمیته، در فاصله سالهای ۱۹۹۹ تا ۲۰۰۴ چهار صد میلیون یورو مقرر کرده اند. یکی از پروژه هایی که کمیسیون اروپا در اجرای آن توفیق داشته است، گنجاندن اصل ضدیت با نژادپرستی در قراردادهای اعضای نوپای اتحادیه اروپا است. تمام کشورهای که برای عضویت در اتحادیه تلاش میکنند موظفند اصل ضدیت با نژادپرستی را صریحا در تقاضانامه خود قید

نمایند. متأسفانه این امر در مورد اصل رعایت دموکراسی در کشورهای طرف معامله با اتحادیه، به این صراحت مطرح نشده است.

هرچند از سال ۱۹۹۵ قرار شده بود در قراردادهای تجاری، اصل رعایت مبنای دموکراتیک قید شود، ولی در حال حاضر کمیسیون اجرایی اروپا در صورت عدم رعایت این اصول، حق ندارد قراردادی را فسخ کند یا به تعویق بیندازد. نکته دیگری که مورد انتقاد ناظران آگاه میباشد این است که چرا کمیسیون اروپا مسئول دائم و مشخصی برای رسیدگی به رعایت حقوق بشر در کشورهای مربوط، انتخاب نمیکند. اگر چه در بخشنامه های کمیسیون، رئیس این ارگان بعنوان مسئول مسائل حقوق بشر نامیده میشود، ولی جا دارد که يك مسئول مختار جداگانه به این مقام برگزیده شود.

علاوه بر کمیسیون اجرایی، پارلمان اروپا نیز از سال ۱۹۷۳ اجرای حقوق بشر در کشورهای مربوط با مجمع مشترک اروپا را در دستور کار و تصمیمات خود قرار داده است. با یا گرفتن اتحادیه اروپا بر اساس قراردادهای ماستریخت و آمستردام، پارلمان اروپا تماسهای خود با سازمانهای ناظر بر اجرای اصول حقوق بشر مانند سازمان عفو بین الملل را گسترش داد و نقض حقوق بشر در کشورهای گوناگون را منعکس کرد. اگر پیش از یا گرفتن اتحادیه در شکل امروزی خود، پارلمان اروپا در زمینه حقوق بشر تنها موضع همکاری داشت، اکنون این ارگان در تصمیم گیریهای مربوط، فعالانه شرکت میکند. برای نمونه هر بار يك قرارداد تجاری میان اتحادیه اروپا با کشوری بسته می شود، باید موافقت پارلمان نامبرده نیز جلب شده باشد، حتی اگر آن قرارداد بدون رای منفی به امضا رسیده باشد. علاوه بر این بسیار اتفاق افتاده است که پارلمان اروپا با وجود در کار بودن منافع اقتصادی کشورهای عضو، کشور، گروه یا شخصیتی را به خاطر نقض حقوق بشر محکوم دانسته است. این مسأله تا به حال چند بار در رابطه با کشورهای امریکای لاتین و ترکیه پیش آمده است.

در بخش فرهنگی و تبلیغاتی، پارلمان اروپا به يك سلسله اقدامات دست زده است که هم در افکار عمومی و هم در میان دولتمداران عملکرد بسیار مفیدی به سود حافظان حقوق بشر داشته است. نخست این که هر سال جایزه ای با عنوان جایزه ساخارف از جانب این مجلس به شخص، گروه یا دولتی اعطا میشود که در زمینه پیشبرد علمی یا سیاسی حقوق بشر کار شایسته ای انجام داده باشد یا بصورت بارزی اجرای بندهای قانون اساسی خود را به اثبات رسانده باشد. همتراز و همزمان با این جایزه، باید از توصیه ها و تقاضاهای مستقیم پارلمان اروپا یاد کرد که برای نمونه در آستانه قرن بیست و یکم از دولت های ناقض حقوق بشر صریحاً خواست زندانیان سیاسی خود را یکجا آزاد کنند. آخرین نکته مهمی که پارلمان اروپا برای تصویب و اجرای آن تبلیغ بسیار و مفیدی کرده است، لغو حکم اعدام و ممنوعیت قانونی آن در کشورهای گوناگون است. در این زمینه پارلمان اروپا همواره به اصل مسلم ممنوعیت حکم اعدام در کشورهای عضو اتحادیه تاکید میورزد.

همانطور که در آغاز گفتیم، انتقادگران معتقدند کمیسیون اجرایی اتحادیه اروپا در زمینه نظارت بر اجرای حقوق بشر، راهی جدا از شورای عالی وزیران اتحادیه نمیباشد. درست است که گاه مصالح اقتصادی و امنیتی، شورای وزیران را به تصمیم گیریهای وامیدارد که با کار کمیسیون اجرایی در زمینه حقوق بشر منافات دارد، اما در سالهای اخیر شورای وزیران نیز به امر اجرای حقوق بشر توجه بیشتری نشان داده به ویژه که قرار شده تصمیم گیریهای مهم همواره با جلب موافقت پارلمان اروپا انجام گیرد. اینها همه نشان میدهد که اگرچه دست اندرکاران اتحادیه اروپا به اهمیت نظارت و رسیدگی به اجرای حقوق بشر پی برده اند ولی باز راه زیادی تا تثبیت و استقرار نهادهای ویژه در این زمینه باقی مانده است.

تحلیل اوضاع ایران و عراق در رسانه های جمعی

روزنامه های صبح تهران: 30 تیر

بی بی سی - سه شنبه 30 تیر 1383 - 20 ژوئیه 2004

روزنامه های صبح امروز تهران در عنوان های خبری خود با نقل از گزارش های خارجی به رد احتمال حمله اسرائیل به ایران و طرح براندازی جمهوری اسلامی از سوی آمریکا پرداخته و از جمله مسایل روز، به واکنش ها نسبت به پایان ناگهانی دادگاه رسیدگی به پرونده قتل زهرا کاظمی و پی آمدهای توقف انتشار دو روزنامه صبح اهمیت داده اند.

اعتماد در صدر اخبار خود نظر رییس سازمان مرکزی اطلاعات آمریکا را منعکس کرده که گفته است ارتباطی مستندی بین ایران و القاعده در جریان حادثه یازده سپتامبر وجود نداشته است.

این خبر را بیشتر روزنامه های امروز صبح نقل کرده و به این ترتیب به خبرهای دو روز پیش درباره تهیه طرح براندازی جمهوری اسلامی در دور دوم ریاست جمهوری جورج بوش واکنش نشان داده اند. به نوشته **اعتماد** شواهد امر حاکی از افزایش فشارهای داخلی بر دولت بوش برای مقابله جدی با ایران است.

در عین حال، به نوشته **همشهری** سخنگوی سپاه پاسداران گفته است آمریکا و اسرائیل از امکانات و توان دفاعی ایران با خیرند و در نتیجه دست به کاری که منافع آن ها را به خطر اندازد نخواهند زد. یک روز پس از پایان ناگهانی دادگاه رسیدگی کننده به پرونده قتل زهرا کاظمی، اظهار نظرهای مختلف بر سر این پرونده و واکنش دولت کانادا نسبت به آن در روزنامه های تهران دیده می شود که قطعی شدن خبر فراخوانده شدن سفیر کانادا از تهران و انعکاس وسیع انتقاد های شیرین عبادی و وکلای زهرا کاظمی به جریان دادگاه بخش عمده ای از آن هاست.

در میان روزنامه های صبح، تنها روزنامه **جمهوری اسلامی** است که به انتقادهای خود از خانم عبادی، حقوقدان برنده جایزه صلح نوبل، ادامه داده و از دادگستری پرسیده که چطور به این وکیل رسمی دعاوی اجازه حضور در این دادگاه را داده است.

در این میان، **شرق** از بخشنامه جدید رییس قوه قضاییه به روسای محاکم و دادستان ها به عنوان تحولی حایز اهمیت خبر داده است.

در این بخشنامه، آیت الله شاهرودی از دادگاه ها و دادرها خواسته است در صورت مشاهده بی نظمی، مسامحه یا عدم توانایی وکیل در ایفای وظیفه وکالتی و همچنین اطلاع از سوء اخلاق و اعمال وکلا، مراتب را بدون تاخیر به قوه قضاییه گزارش کنند.

همشهری از زبان سخنگوی هیات دولت نوشته است که دولت بر بی گناهی متهم دادگاه زهرا کاظمی، که کارمند وزارت اطلاعات است، تاکید دارد و در مورد دادگاه هم نیازی به نظارت خارجی احساس نمی کند.

دو روز بعد از توقیف روزنامه **وقایع اتفاقیه** و توقف انتشار **جمهوریت** که به دنبال ملاقات مدیر مسئول آن با دادستان تهران اتفاق افتاد، به نوشته روزنامه های امروز صبح سخنگوی دولت هم از این اعمال انتقاد کرده است.

اعتماد با عنوان "دولت، با دست های بسته" نوشته است اعلام تاسف شدید دولت از تعطیلی دو روزنامه تقریباً امری عادی است که معمولاً پس از هر توقیفی از سوی سخنگوی دولت بیان می شود. در عین حال، عبدالله رمضانزاده، سخنگوی دولت، دیروز در باره تعطیلی دو روزنامه **وقایع اتفاقیه** و **جمهوریت** با ابراز تاسف شدید دولت گفت: دولت در برخی مواقع با مسایلی روبرو می شود که توان پاسخگویی به سازمان های بین المللی و افکار عمومی داخل را ندارد.

به نوشته **آفتاب یزد**، آقای رمضانزاده به حکم اعدام هاشم آقاجری اشاره کرده و گفته ما تقریباً در تمام دو سال گذشته درگیر پاسخگویی به این مسئله در مجامع بین المللی بودیم و امروز همه اذعان دارند که آن حکم اشتباه بوده است، در حالی که همان روز هم همه دلسوزان و آقای رییس جمهور اعلام کردند که این حکم، اگرچه ظاهر قانونی دارد، به مصلحت کشور نیست و نباید اینگونه با سرنوشت کشور بازی شود.

شرق از زبان سخنگوی دولت نوشته است باید یک دغدغه انسانی هم نسبت به کسانی که در این روزنامه ها کار می کنند داشته باشیم.

شرق خبر داده که طرح جنجال برانگیز اجازه سقط جنین در مواردی خاص که "سقط درمانی" نام گرفته است امروز در جلسه علنی مجلس مطرح و بررسی خواهد شد.

این طرح که سقط جنین را در شرایطی که جان مادر در خطر باشد و یا معلولیت نوزاد قطعی شناخته شود، مجاز می شناسد، از دوره قبل مجلس باقی مانده که نمایندگان اصلاح طلب آن را تصویب کردند اما شورای نگهبان در آن اشکال شرعی دید و از تاییدش خودداری ورزید.

به نوشته روزنامه **شرق**، حسینعلی شهبازی، عضو کمیسیون بهداشت و درمان مجلس، درباره طرحی که امروز در مجلس مطرح می شود گفته است یک کمیسیون پزشکی از متخصص پزشکی قانونی، متخصص زنان و زایمان و متخصص اطفال تشکیل خواهد شد و پس از انجام آزمایش هایی خاص و در صورت تایید این کمیسیون، بیمار به مراکز خاصی برای انجام سقط درمانی معرفی می شود.

روزنامه های صبح امروز بدون نفسیری از حمله نیروهای آمریکایی به دفتر ارتباطات ایران در منطقه کلار، در شهر سلیمانیه عراق، خبر داده و در خبری همشکل نوشته اند در این حادثه یکی از کارکنان این دفتر دستگیر و شمار زیادی از پرونده و دستگاه های رایانه ای ضبط شده است.

به نوشته **اعتماد**، مسئولان اتحادیه میهنی کردستان عراق اعلام داشته اند که از حمله نیروهای آمریکایی به دفتر ارتباطات ایران بی خبر بوده اند.

هیچ یک از روزنامه ها خبر نداده است که آیا مرکز ارتباطات ایران وابسته به وزارت خارجه یا سازمانی دیگری بوده و به چه وظایفی اشتغال داشته است.

شرق از زبان مسئول اتحادیه میهنی کردستان عراق در سلیمانیه نوشته است که این اتحادیه به منظور آگاهی از انگیزه نیروهای اشغالگر در حمله به دفتر ایران در شهر سلیمانیه در حال حاضر مشغول گفتگو با نیروهای آمریکایی است.

آمریکا و موتور اروپا

نوشته: هنری کیسینجر

منبع: مدیا تریبون

ترجمه: سعید آقاعلیخانی

خبرگزاری فارس: سه شنبه 30 تیر 1383 - 20 ژوئیه 2004

مخالفت دو کشور مهم فرانسه و آلمان (مشهور به موتور اروپا) با سیاستهای آمریکا، در میان مخالفت اکثر کشورهای جهان، از این نظر مهم تلقی شد که برای نخستین بار پس از جنگ جهانی دوم شاهد شکاف در میان کشورهای غربی بودیم.

بحران عراق که سرانجام با تهاجم نیروهای آمریکا و انگلیس به آن کشور و سرنگونی رژیم صدام حسین، پایان یافت در برگزیده يك تحول مهم بود، مخالفت دو کشور مهم فرانسه و آلمان (مشهور به موتور اروپا) با سیاستهای آمریکا، در میان مخالفت اکثر کشورهای جهان، از این نظر مهم تلقی شد که برای نخستین بار پس از جنگ جهانی دوم، شاهد شکاف در میان کشورهای غربی بودیم. چنین موضعی آنچنان برای سیاستمداران و مقامهای آمریکا سنگین بود که هنوز پس از پایان جنگ نتوانسته‌اند آن را هضم کنند. سخنان کالین پاول وزیر امور خارجه آمریکا مبنی بر مجازات شدن فرانسه به خوبی گویای این موضوع است. در این میان «هنری کیسینجر» وزیر امور خارجه اسبق آمریکا که از او به عنوان پدر معنوی محافظه‌کاران نوین حاکم در کاخ سفید یاد می‌شود نیز در مقاله‌ای به شدت پاریس و برلین را مورد حمله قرار داده است. متن مقاله از نظر خوانندگان گرمی می‌گذرد. در زمانی که تمامی توجهات معطوف بازسازی عراق است، ایالات متحده همچون مراحل دیپلماتیک قبل از جنگ با چالش بزرگ «جگونگی تعامل با ماهیت دگرگون شدن ناتو» روبروست. فرانسه و آلمان - دو متحد قدرتمند آمریکا در ناتو - در این مدت، جهانیان را علیه سیاستهای بوش «که می‌تواند باعث به خطر افتادن زندگی آمریکایی‌ها شود» تحریک کردند. این واگرایی در ناتو باعث شد که روسیه - برای اولین بار پس از جنگ سرد - صریحاً در مقابل ایالات متحده موضعگیری کند و اکنون نیز که جنگ پایان یافته است، تکرار کشمکش‌ها بر سر نقش آینده سازمان ملل متحد در عراق را شاهدیم. تداوم این رویکردها منجر به فروپاشی نهادی (ناتو) خواهد شد که حدود نیم قرن نقطه محوری سیاست خارجی آمریکا را به خود اختصاص داده بود. آشفتگی‌های پس از حملات 11 سپتامبر منجر به ظهور نوعی ناراضی‌بیتی به خاطر «يك جانبه گرایي» یا «قطب گرایی» ایالات متحده شد و زمانی که ایالات متحده به جنگ علیه تروریسم صورتی نظامی داد، ضعف اولیه در همپیمانی متحدانش - که ایالات متحده در 11 سپتامبر قربانی آن شد - در سایه استراتژی «بازدارندگی پیشگیرانه» تا حدودی کمرنگ شد.

این استراتژی جدید، واکنش درستی علیه تهدیدات گروه‌های ناشناخته‌ای بود که سرزمینی برای دفاع نداشتند و در عین حال، برای تحقق اهداف خود دست به هر کاری می‌زدند. مساله دیگری که باعث کمرنگ شدن اختلافات شد، این بود که همپیمانان اروپایی علاوه بر احساس خطر از جانب تروریست‌ها، به خطر دستیابی آنان با کشورهای حامی شان به تسلیحات کشتار جمعی پی برده بودند و در نتیجه، اقدامات آمریکا را «تلاش در جهت رهبری مطلق جهان» تفسیر نمی‌کردند. بنابراین مبارزه با ترور صرفاً تا جایی که پاسخ به تجاوزات قریب الوقوع باشد، امری قابل توجیه تلقی می‌شد. اگر چه همان زمان نیز مقامات کاخ سفید اهداف خود را در سخنان رسمی خود علنی می‌کردند، لیکن متحدان اروپایی به امید اینکه ایالات متحده خود به خود و به مرور زمان مواضع خود را تعدیل خواهد کرد، مخالفت چندانی نمی‌کردند. در دوران جنگ سرد، ایالات متحده به واسطه نیازی که به توجیه اخلاقی اقداماتش داشت، هر از چندگاه، به مشاوره‌های متحدانش عمل می‌کرد و این امر باعث همراهی فرانسه و آلمان در طول جنگ سرد بود، اما در جریان حوادث 11 سپتامبر و تحولات بعد از آن ایالات متحده هیچ تضمینی مبنی بر تعدیل مواضعش به همپیمانانش نداد. اگر چه تهدید فرانسه و آلمان مبنی بر رأی منفی علیه آمریکا در شورای امنیت امری بی‌سابقه بود، اما وقتی که این دو کشور بی‌اعتنا به سابقه نیم قرن همپیمانی با آمریکا، فشار شدیدی علیه سیاستهای آمریکا بر سایر کشورها وارد کردند و به رهبران اروپای شرقی هشدار دادند که همراهی با واشنگتن به منزله تجدید نظر در پیوستن شان به اتحادیه اروپا خواهد بود، موضع ضد آمریکایی شان ابعاد تازه‌تری یافت.

در آغاز این مبارزه طلبی، وقتی وزیر امور خارجه فرانسه و آلمان هم‌تای روسی خود را (وزیر امور خارجه کشوری که دشمن سابق ناتو بود) دعوت به مخالفت با آمریکا و پیوستن به جبهه خود کردند در واقع، سیاستهای همپیمانی در نیم قرن گذشته را به ابتداء کشانیدند. این اقدام دقیقاً نسخه برداری از عملکرد کاردینال «رویچلی» در قرن هفدهم بود، رویچلی کسی بود که برای مبارزه با ایجاد احتمالی امپراتوری «هایسبورگ» سعی کرد تا در میان متحدان اروپایی آن شکاف ایجاد کند و نتیجه این امر، ظهور فرانسه بود. لیکن فرانسوی‌ها توجه ندارند که این استراتژی متعلق به دورانی است که خبری از تروریسم و تسلیحات کشتار جمعی نبود؛ دوره‌ای که فرانسه به تنهایی می‌توانست خواسته‌های خود را به دست آورد.

دلیل اصلی جهش دیپلماتیکی که امروز در اروپا به وجود آمده است، صرفاً نفرت از عملکرد آمریکا نیست، بلکه بیشتر از آن روست که متحدان ما تصور می‌کنند تهدید مشترکی که در گذشته باعث تقویت همکاریها می‌شد، امروز وجود خارجی ندارد. صرفنظر از این امر، ما امروز شاهد به قدرت رسیدن نسلی در اروپا هستیم که جنگ سرد را درک نکرده است و دستاوردهای جنگ سرد برای آنها حکم يك هدیه باد آورده را داشته است.

این نسل در آزادسازی اروپا طی جنگ دوم جهانی مشارکت نداشت و شاهد بازسازی اروپا در قالب طرح مارشال نبود، در عوض، به عنوان معترض جنگ ویتنام و استقرار موشکها در اروپا و آلمان حضور پر رنگی داشت. بیگانگی این نسل تباه شده در بحران اقتصادی پس از جنگ جهانی دوم جهانی با واقعیت‌های ملموس نسل قبل تا بدانجا رسید که برخی در جریان اتحاد در آلمان خود را بیش از آنکه آزاد شده پندارند، تحت اشغال می‌دانستند.

اروپا هیچگاه به «دوگلیسم» فرانسه که نوعی دعوت به ماهیت اروپایی محسوب می‌شد، روی خوش نشان نمی‌داد تا اینکه بحران عراق پیش آمد و «ژاک شیراک» - حداقل به شکل موقت - توانست آلمان

را با جبهه «دوگلیست» های اروپا همراه کند. شیراک وقتی هراس «گرهارد شرودر» از برکناری از سمتش - به واسطه مواضع خصمانه علیه آمریکا - را دید، او را برخلاف صدراعظم های قبلی آلمان فریفت و با خود همراه کرد. مدتی بعد، دو کشور مواضعی چالش برانگیز علیه آمریکا را اتخاذ کردند. این کودتای دیپلماتیک، اروپا را به دو بخش تقسیم کرد یک بخش، شامل دولت هایی که در تلاشند ضمن احیای هویت اروپایی در مقابل آمریکا قرار گیرند و بخش دیگر، دولت هایی که احیای هویت اروپایی را از طریق همکاری با ایالات متحده دنبال می کنند. واگرایی های رو به افزایش، یک تحول تدریجی را در موضع مسکو ایجاد کرد. روی کار آمدن «ولادیمیر پوتین» در روسیه با به قدرت رسیدن «جورج بوش» در آمریکا همزمان شد. پوتین سعی کرد مسیر تحقق تمرکز بر اقتصاد داخلی و احیای دوباره جایگاه قبلی روسیه به عنوان یک ابر قدرت را از طریق همکاری با ایالات متحده خصوصاً در زمینه مبارزه با بنیادگرایی اسلامی، هموار کند و بدین ترتیب، عظمت از دست رفته روسیه متلاشی شده را دوباره باز گرداند. پس از مدتی، همنوایی سیاست خارجی روسیه با مخالفان ایالات متحده برای آن دسته از آمریکایی هایی که از تجربه تلخ روسیه در دوران افولش باخبر بودند، تعجب برانگیز بود، زیرا این امر زمانی اتفاق می افتاد که رویه بیشتر از آن در قالب لغو موافقت نامه منع تکثیر تسلیحات اتمی و گسترش ناتو به مرزهای ضعف خود را نشان داده بود، ولی با این اقدام باز هم برای آمریکا چنگ و دندان نشان می داد. شاید اهمال ایالات متحده در رسیدگی به وضعیت روسیه باعث شد این کشور نقش فضاحت باری در نمایشی که آلمان و فرانسه به راه انداخته بودند، به عهده بگیرد و در مساله عراق علیه ایالات متحده موضعگیری کند؛ امری که متضمن نفرت گرایي روسیه از آمریکا و ایجاد آترناتیو جدیدی بود که بر بی اطمینانی به طرح های آمریکا استوار شده بود. شش ماه پس از پیوستن سه جمهوری سابق اتحاد شوروی به ناتو، پوتین در موضع خارج شدن از زیر چتر ایالات متحده به همتایان روسی و آلمانی خود پیوست تا به مردم کشورش ثابت کند که ناتو از موضع اولیه خود عدول کرده و رو به فروپاشی است. باید اعتراف کرد که استمرار رویکرد کنونی، پایه های نظام بین الملل را دستخوش تغییر خواهد کرد. اروپا در این تغییر به طیف های مختلفی تقسیم می شود که در مورد همکاری با ایالات متحده اختلاف نظر دارند و ماهیت ناتو نیز دچار تحول خواهد شد.

بافت سازمان ملل متحد - که نهاد سنتی دفاع از دموکراسی در برابر دشمنان آن است - من بعد از منظر یافتن راهکاری برای مقابله با اقدامات ایالات متحده دچار تحول خواهد شد.

چالش این سازمان با ایالات متحده بر سر مساله چگونگی اداره عراق پس از جنگ به وضوح خود را نشان می دهد. در نتیجه، به نفع ایالات متحده است که پس از بازگرداندن آرامش و محو سلاح های کشتار جمعی، به تنهایی به دنبال ایفای نقش در قلب جهان اسلام نباشد، اما این به معنی دعوت از همپیمانانش نیست، بلکه باید همچنان بر عدم دعوت آنان و سایر کشورها اصرار ورزد و همزمان نقش مهمی را به سازمان ملل متحد خصوصاً نهادهای بشر دوستانه و فنی محول کند. سخنان وزیر امور خارجه فرانسه - که با موافقت ضمنی آلمان همراه شد - بار دیگر مساله عدم مشروعیت حضور آمریکا در عراق را - که قبل از جنگ از طریق دیپلماتیک فیصله نیافت - به صورت مساله حل نشده ای باقی خواهد گذاشت و بر میزان شکاف موجود خواهد افزود. مرحله بعد از عراق، نباید مبتنی بر نیروهای بین المللی باشد بلکه بایستی حماقت بار بودن «جمع گرایی» به عنوان حربه ای برای جلو انداختن سازمان ملل و حذف ایالات متحده بارها و بارها مورد تاکید قرار گیرد. در عین حال باید تلاش شود که امور به وضعیت طبیعی خود بازگردد.

احیای مناسبات ناتو برای فعال کردن نقش نهادهای بین المللی و ممانعت از سیاست های زور گویانه ای که در قرن هجدهم رایج شده بود، ضروری است. برای احیای روابط نیز بهتر است به جای تأکید بر تبدیل همپیمانی به چتر امنیتی فراگیر، «احساس سرنوشت مشترک» تقویت شود. اگر به این زمینه مشترک توجه نشود و اگر روند دیپلماتی التزام آور مجبور است در داخل ناتو، همپیمانان ویژه ای دست و پا کند و برای آینده همکاری های نزدیک دست به انتخاب بزند که این مساله پایان حزن انگیزی برای نیم قرن همکاری تلفی می شود.

به نظر می رسد وقت آن رسیده است که تکلیف بحث و جدل بر سر «یک جانبه گرایی» در مقابل «جمع گرایی» روشن و ایده تمرکز و تکیه بر یک نقطه مرکزی تقویت شود. در مورد رویکرد خصمانه اخیر اروپاییان علیه ایالات متحده نیز باید بدانها گوشزد کرد که از تبلیغات رسانه ای شان که همواره چهره ای «رامبو» گونه و تشنه جنگ از آمریکا نشان می دهند و این کشور را نه به عنوان یک شریک که به عنوان موجودی که در مقابل اروپا ایستاده است؛ معرفی می کنند دست بردارند. از سوی دیگر، سیاست خارجی آمریکا نیز باید گسست موجود میان دیدگاه رایج در سطح سران و شیوه های جزئی دیپلماتی ای را که مدام به روز می شود، از میان بردارد. در این ارتباط، آمریکا ناگزیر از همفکری و همکاری تنگاتنگ با شرکای خویش است تا بدین وسیله برای آنها در توجه به اهداف میان مدت، التزام ایجاد کند و به وضعیت منع تکثیر تسلیحات کشتار جمعی، تبیین جهانی سازی و احیای بازسازی خاورمیانه سرعت ببخشد.

باید تأکید کنیم که محور آلمانی، فرانسوی و روسی محوری موقتی است و پوتین همچنان به نزدیکی بیشتر به آمریکا می اندیشد. اگر بیشتر از سخنان پوتین به عملکردش توجه کنیم، خواهیم دید که روسیه، عراق را یک «حالت خاص» می داند و همکاری با آمریکا برای این کشور اهمیت بیشتری دارد. مذاکرات مستمر مشاور امنیت ملی «کاندولپسا رایس» با پوتین در مورد مسائل مهم جهانی به عنوان اولین گام های رویکرد ایالات متحده به روسیه قابل اهمیت است.

در این حال، چین کمتر از دیگران خود را درگیر مساله عراق کرد، برنامه اصلاحات داخلی و تغییر در رهبری باعث شد که این کشور فارغ از هیاهوی حاکم بر اوضاع جهان یک مرخصی توأم با آرامش به خود بدهد و بنابراین پیش بینی می شود کشوری که در اوایل به قدرت رسیدن بوش به عنوان دشمن استراتژیک دولت وی معرفی می شد، در بلندمدت، تبدیل به یک شریک استراتژیک شود. این امر زمانی محقق می شود که آمریکا بتواند در مورد مشکل هسته ای کره شمالی و مساله روابط خصمانه چین با تایوان به یک موضع مشترک با چین برسد. در این میان، برتری نظامی آمریکا در آینده روابط بین الملل، حقیقتی است که نمی توان آن را نادیده گرفت، امری که سیاست توازن قوا هم قادر به تغییر آن نیست، لیکن ایالات متحده باید هر مونی فراگیر خود را با لحاظ داشتن معاهدات بین المللی پیش ببرد. اگر آمریکا بتواند با جان و روح متحدان اروپایی اش بیامیزد، دیگر، دعوا بر سر یک جانبه گرایی یا جمع گرایی تبدلی به خوراک این و آن کشور نمی شود و مطالبات ایالات متحده به راحتی تامین خواهد شد.

کوناگون

عراق امروز از نگاه آمار

تهران ، خبرگزاری جمهوری اسلامی ۳۰ / ۰۴ / ۸۳

از داود پورصحت

تاریخ معاصر عراق در مقطع پس از استقلال این کشور و فروپاشی امپراتوری عثمانی در ابعاد مختلف مملو از تحولات گوناگون ، رنگارنگ ، متضاد ، متنوع و در خور تأمل است .

ظهور و سقوط پی در پی حکومتها و دولتهای با سبک و سیاقهای مختلف سیاسی نظیر پادشاهی ، جمهوری در دوران قبل از صدام و در نهایت استبداد شرقی به نام جمهوری در دوران صدام موجب شده است تا این کشور در ابعاد مختلف سیاسی، اقتصادی ، نظامی، اجتماعی ، فرهنگی و همچنین جغرافیایی دچار تحول متفاوت از گذشته شود.

شناخت ، بررسی و تجزیه و تحلیل تحولات کشور عراق از زوایای مختلف نیازمند برخورداری و داشتن آمارها و ارقام گوناگون در ابعاد شش گانه مزبور است . دستیابی به این آمارها در عراق در مقاطع تاریخی مختلف همواره متأثر از تحولات سیاسی این کشور بوده و به تبع آن نیز نگاهها و تحلیلها به رویدادها و اوضاع عراق ملهم از این آمارها و چگونگی ارایه آنها بود. این مهم در عراق امروز یعنی عراق پس از سقوط صدام در ۲۰ فروردین ۱۳۸۲ ، به علت بحرانی شدن اوضاع این کشور و اشغال آن از سوی نیروهای امریکایی و انگلیسی و ۳۰ کشور جهان ، با توجه به فروپاشی رژیم بعث دگرگون شده و دستیابی به آمارهای مختلف را مشکل کرده است . در گزارش حاضر که به آمارهای ارایه شده از زمان سقوط صدام اختصاص دارد آمارهای منتشره شده از سوی شورای منحل شده حکومت انتقالی، دولت موقت عراق و منابع مختلف در زمینههای سیاسی، اقتصادی، نظامی، اجتماعی ، فرهنگی ، ورزشی و جغرافیایی در یک و نیم سال گذشته گردآوری شود.

آمارهای سیاسی :

- شورای حکومت انتقالی عراق با عضویت ۲۵ نفر شامل ۱۳ شیعه ، ۵ سنی ، ۵ کرد ، یک ترکمن و یک مسیحی پس از سقوط صدام تشکیل شد.
- دولت موقت عراق مرکب از ۳۳ نفر شامل ۱۷ عضو شیعه و ۱۶ عضو سنی ، کرد ، ترکمن و مسیحی از ۸ تیر اداره امور این کشور را پس از خروج پل برمر حاکم امریکایی عراق بر عهده گرفت .
- امریکا پس از انتقال قدرت به دولت موقت عراق بزرگترین سفارتخانه خود و جهان را در بغداد با ۲ هزار پرسنل شامل یک هزار نفر امریکایی و ۲ هزار نفر بومی و اتباع غیر امریکایی تاسیس کرد.
- ۹- نفر از مقامهای دولت موقت عراق از زمان عهده دار شدن امور تا ۳۰ تیر از سوی افراد ناشناس ترور یا مورد سوقصد قرار گرفتند.
- کنگره ملی عراق با یک هزار عضو شامل ۵۴۲ نفر از استانها، ۱۰۰ نفر از اعضای هیات عالی آماده سازی کنگره ، ۱۴۰ نفر از گروههای سیاسی، ۱۴۴ شخصیت علمی، نظامی و اجتماعی و ۷۴ نفر از نهادهای این کشور برای تشکیل مجمع ملی و زمینه سازی برای برگزاری انتخابات سراسری ۴ تا ۱۰ مرداد ماه تشکیل می شود.
- ۴۳- سفیر جدید دولت موقت عراق در کشورهای مختلف تعیین شدند و آمار سفیران رژیم صدام در کشورهای مختلف نیز قبل از سقوط ۷۷ نفر اعلام شد.
- حدود ۱۲۴ گروه سیاسی پس از سقوط صدام در این کشور فعالیت دارند که رقم این گروهها که پیش از سقوط صدام از آنها به عنوان گروههای معارض نام

برده می شد به ۹۰ گروه می رسید.

- کمیته مقدماتی عراق برای برگزاری کنفرانس ملی مرکب از یکصد نفر از شخصیت‌های سیاسی، نهادهای مدنی و نمایندگان شوراهای استانهای عراق از ۳۱ خرداد آغاز به کار کرد.
- کنفرانس ملی عراق با حضور یک هزار نفر شامل ۵۴۸ نفر از ۱۸ استان و ۴۵۲ نفر از ۵۰ گروه سیاسی، نهادهای مدنی و شخصیت‌های سیاسی از ۷ تا ۹ مرداد ماه تشکیل جلسه می دهد.
- مجلس ملی انتقالی عراق با یکصد عضو شامل ۷۸ عضو انتخابی کنفرانس ملی و ۲۲ عضو باقیمانده شورای منحل شده حکومتی سابق عراق تشکیل می شود.
- مجمع ملی انتقالی عراق با ۲۷۵ عضو به تناسب هر یکصد هزار نفر جمعیت عراق یک نفر پس از برگزاری انتخابات تشکیل می شود.

آمارهای اقتصادی :

- مقامهای امریکایی در عراق اعتراف کردند در ۱۵ ماه گذشته از ۲ هزار و ۳۰۰ طرح بازسازی که وعده داده شده کمتر از ۱۴۰ طرح در حال انجام است .
- روزنامه نیویورک تایمز نوشت از ۹ میلیارد دلار قراردادی که تاکنون پنتاگون منعقد کرده است تنها ۵۵ میلیارد دلار از آن به صورت عملیاتی تعریف شده است و اکثر طرحهای دیگر هنوز در مرحله برنامه ریزی است .
- ۱۱ میلیارد دلار از ۲۲ میلیارد دلار درآمد نفتی عراق از زمان آغاز جنگ در ماه مارس سال ۲۰۰۳ برای پرداخت حقوق کارکنان دولت و تامین امنیت اختصاص یافت .
- روزنامه القدس العربی به نقل از محمد بحرالعلوم عضو شورای حکومتی سابق عراق نوشت : "پل برمر" حاکم آمریکایی عراق بیش از ۲۵۰ میلیارد دلار از اموال این کشور را غارت کرد.
- سازمان کشورهای صادرکننده عرب نفت (اوپک) اعلام کرد، عراق در سال گذشته با ۸ / ۶ میلیارد دلار درآمد، ۴ / ۱ میلیارد دلار نسبت به درآمد ۱۰ میلیارد دلاری سال قبل از آن با کاهش درآمد نفتی روبرو شد.
- وزارت نفت عراق از یک هزار و ۳۳۲ نفر پرسنل اخراجی این وزارتخانه در زمان صدام دعوت به کار کرد.
- وزار دارایی عراق اعلام کرد : براساس آمار بودجه کشور از دو میلیارد دلار در سال ۲۰۰۳ به ۵۰۰ میلیون دلار در سال ۲۰۰۴ کاهش یافت .
- ۵۲۰ هزار و ۲۸۲ تن انواع کالای غیرنفتی از ایران در یک سال گذشته به ارزش ۱۱۳ میلیون و ۷۷۹ هزار و ۴۱۴ دلار از مرز زمینی شلمچه به عراق صادر شد.
- یواس ای تودی پر تیراژترین روزنامه آمریکا به نقل از وزارت کار این کشور نوشت از بهار سال ۲۰۰۳ میلادی ۵۸ غیرنظامی که برای قراردادهای دولت آمریکا در عراق کار میکردند، کشته شدند و این آمار شامل پیمانکارانی که پرونده قتل اعضای آنان در دست بررسی است نمی شود.
- رادیو آزاد عراق به نقل از آخرین آمار اعلام کرد : برخلاف وعدههای آمریکا در آستانه انتقال قدرت در این کشور هنوز یک سوم ارتش عراق تشکیل نشده است ، تولید برق این کشور تنها به ۴ هزار مگاوات رسیده و ۷۰ درصد پلیس عراق نیز سازمان نیافته است در حالی که آمریکا قبلا وعده داده بود قبل از تسلیم حاکمیت به عراقیها ارتش ، پلیس و برق را به نسبت صد درصد محقق خواهد کرد.
- عادل عبدالمهدی وزیر دارایی عراق با توجه به درآمدهای نفتی عراق پیش بینی کرد که میزان بودجه سال ۲۰۰۵ این کشور به ۱۵ میلیارد دلار افزایش یابد و عراق با داشتن در حدود ۱۲۰ میلیارد دلار دیون خارجی با مشکل بسیار بزرگی دست به گریبان است .
- شمار غیرنظامیانی که برای قراردادهای نظامی آمریکا در عراق کار میکنند حدود ۲۰ هزار نفر است و تعداد افرادی که برای طرحهای بازسازی استخدام شده اند بیشتر از این رقم است اما مقامهای دولت موقت اشغالگر این آمار را

آمارهای نظامی :

- مرکز پژوهشهای راهبردی عراق آمار کشته و زخمیهای غیر نظامی عراق را از زمان سقوط صدام در یکسال و نیم گذشته دو هزار و ۸۱۷ غیرنظامی شامل ۱۰۷۰ نفر کشته و ۱۷۴۷ نفر مجروح اعلام کرد.
- موسسه مطالعات سیاسی و کانون سیاست گذاری خارجی آمریکا رقم هزینههای جنگ عراق را برای واشنگتن ۱۲۶ میلیارد میانگین ۴ / ۳ دلار برای هر خانواده

امریکایی اعلام کرد.

- بارونز سایمونز معاون امور خاورمیانه ای وزارت خارجه انگلیس گفت ، به طور میانگین هر هفته بیش از ۱۰۰ شهروند غیرنظامی عراقی بر اثر حملات تروریستی در آن کشور جان خود را از دست می‌دهند و ۳۰۰ نفر نیز زخمی می‌شوند.

- وزارت دفاع آمریکا (پنتاگون) از اختصاص ۵۰۰ میلیون دلار به آموزش نیروهای دفاعی در عراق خبر داد.

- همزمان با آغاز محاکمه صدام ، آمار استفاده از سلاح‌های شیمیایی از سوی رژیم بعث عراق در تجاوز خود به ایران علیه رزمندگان ۲۴۳ بار با ۴۴ هزار شهید اعلام شد.

- گزارش پنتاگون و کمیته مشترک امنیتی انگلیس حاکی است این کشورها مقدار سه میلیون و ۸۸۸ هزار و ۶۰۰ کیلوگرم انواع مواد شیمیایی برای استفاده بر ضد ایران در اختیار رژیم متجاوز بعثی قرار دادند.

- مرکز پژوهش‌های راهبردی عراق تعداد قربانیان غیرنظامی عراقی را در عملیات خشونت بار سال ۲۰۰۳ این کشور ۱۹۹۰ نفر ذکر کرد.

- آمار نظامیان خارجی کشته شده در عراق از زمان اشغال این کشور توسط ۳۲ کشور خارجی تا ۴۶۶ روز اشغال ۱۰۰۲ نفر شامل ۸۸۱ نفر امریکایی، ۶۰ انگلیسی و ۶۰ تن از اتباع دیگر کشورهای حاضر در ائتلاف اشغال عراق اعلام شد.

- وزارت دفاع آمریکا اعلام کرد ۶۵۰ نفر از ۸۸۱ نظامی امریکایی کشته شده در عراق بر اثر آتش باری مهاجمان بوده و ماه آوریل ۲۰۰۴ با ۱۲۵ کشته پرتلفات ترین ماه برای امریکای در عراق بوده است .

- وزارت دفاع آمریکا (پنتاگون) آمار نظامیان زخمی این کشور را تا ماه ژوئن ۵ هزار و ۳۹۴ تن و ماه مه ۲۰۰۴ را با ۷۴۳ زخمی نظامی امریکایی بیشترین میزان زخمی در عراق در مقایسه با سایر ماهها اعلام کرد.

- آمار نیروهای خارجی ۳۲ کشور در عراق بیش از ۱۶۰ هزار نفر شامل ۱۴۰ هزار امریکایی، ۹ هزار و ۲۰۰ انگلیسی، ۲ هزار ایتالیایی، ۲ هزار لهستانی، یک هزار و ۶۵۰ اوکرنی، یک هزار و ۳۵۰ هلندی، ۸۸۰ استرالیایی، ۷۳۰ رومانیایی، ۶۶۰ غیرنظامی کره جنوبی، ۵۵۰ ژاپنی، ۵۰۰ دانمارکی، ۴۷۰ بلغاری، ۴۵۰ ناپلندی، ۳۸۰ السالوادوری، ۳۰۰ مجاری، ۱۷۰ مغولستانی، ۱۵۹ گرجی، ۱۵۰ آذری از جمهوری آذربایجان، ۱۵۰ نروژی، ۱۲۸ پرتغالی، ۱۲۰ لیتوانیایی، ۱۱۵ لتونیایی، ۱۰۰ اسلواک، ۸۰ تبعه چک، ۷۰ آلبانیایی، ۶۰ نیوزیلندی، ۵۱ فیلیپینی، ۴۵ استونیایی، ۴۵ تونگایی، ۴۳ مولداویایی، ۳۰ مقدونیه ای و ۳۰ قزاق اعلام شد.

- تشکیلات ائتلاف ۸ / ۱ تن اروانیوم غنی نشده را با اطلاع و موافقت دولت موقت عراق به آمریکا انتقال داد.

- موفق الربیعی مشاور امنیت ملی عراق گفت : هم اکنون عراق به صورت ۱۰۰ درصد خالی از تسلیحات کشتار جمعی شده و دولت جدید عراق نیز علاقه ای برای ساخت این نوع سلاح ندارد.

- وزیر دفاع عراق گفت : تخصیص بودجه چهار میلیارد دلاری به ارتش جدید این کشور برای بازسازی و تجهیز کامل آن است که به کلی نابود شده است .

- ارتش جدید عراق ، یک ارتش دفاعی اعلام شد که همانند ارتش گذشته دارای شش لشکر خواهد بود و هر لشکر از سه تیپ و هر تیپ از سه گردان و هر گردان از سه گروهان تشکیل میشود.

- چهار تن "تی.ان.تی" ، ۲۰ راکت انداز کاتیوشا و ۵۵۰ قبضه سلاح مختلف در از سوی گارد ملی عراق در بغداد کشف شد.

- وزارت دفاع عراق اعلام کرد : تنها ۱۵ تا ۲۰ درصد گروههای شبه نظامی تندرو در عراق جذب این وزارتخانه خواهند شد.

- بر اساس آمار منتشره از سوی نیروی نظامی آمریکا ، فقط دو درصد از حدود ۵۷۰۰ فرد مسلحی که در بازداشت سپاهیان امریکایی در عراق هستند ، شهروند کشورهای دیگر میباشند.

- فرماندهی نیروهای آمریکا در عراق اعلام کرد، نیمی از ۹۰ نفر غیر عراقی باقیمانده در بازداشت نیروهای امریکایی در عراق ، شهروند سوریه و باقیمانده مظنونان از دیگر کشورهای عربی میباشند.

- فرماندهی نظامی آمریکا در عراق اعلام کرد، از شهریورماه سال گذشته تاکنون ، حدود ۱۷ هزار و ۷۰۰ نفر از جمله ۴۰۰ غیر عراقی را به دلیل مظنون بودن به دخالت در عملیات مسلحانه علیه نیروهای اشغالگر بازداشت کرده اند .

- وزارت بهداشت عراق اعلام کرد بر اثر سلسله انفجارها و درگیریهای مسلحانه افراد ناشناس با اشغالگران در روز پنجشنبه ۴ تیر ۲۴۵ تن کشته یا زخمی

شدند.

- بختیار امین وزیر حقوق بشر عراق گفت ، در جریان بازدید از زندان ابوغریب با چشم خود دیده است که ارتش آمریکا دهها جوان ۱۲ تا ۱۷ ساله را زندانی کرده و با وجود آزاد شدن صدها زندانی ، نیروهای آمریکایی همچنان شش هزار و ۲۷۹ عراقی را در زندان ابوغریب نگهداری میکنند.

- یواس ای تودی پر تیراژترین روزنامه آمریکا به نقل از وزارت کار این کشور نوشت از بهار سال ۲۰۰۳ میلادی ۵۸ غیرنظامی که برای قراردادهای دولت آمریکا در عراق کار میکردند، کشته شدند و این آمار شامل پیمانکارانی که پرونده قتل اعضای آنان در دست بررسی است نمی شود.

- براساس آمار رسمی آمریکا در خلیج فارس نزدیک به ۳۰ هزار نیروی نظامی مستقر کرده بود که پس از حمله به عراق این نیروها به بیش از ۲۵۰ هزار تن افزایش یافت .

- رافائله کوستا وزیر اسبق بهداشت و عضو مجلس نمایندگان ایتالیا از قتل عام مردم عراق از سوی نیروهای اشغالگر و انتشار نیاقتن آمار عراقیهای کشته شده و بیتوجهی جامعه جهانی به این مساله انتقاد کرد و گفت چرا هیچ مقامی در پی جمع آوری آمار کشتههای عراقی نیست و فقط تعداد جان باختگان نیروهای متحدین اعلام میشود.

آمارهای اجتماعی :

- شرکتها لیبیرون که دیک چنی معاون رئیس جمهوری آمریکا قبل از تصدی خود به این سمت در سال ۲۰۰۰ ریاست هیات مدیره آن را بر عهده داشت ، اعلام کرد که از نوامبر ۲۰۰۲ میلادی ۲۹ نفر از کارکنان این شرکت در عراق و کویت کشته شده اند.

- موسسه مطالعات سیاسی و قانون سیاست گذاری خارجی آمریکا تلفات نیروهای اشغالگر ۳۲ کشور را در عراق تا ۱۶ ژوئن ۲۰۰۴ میلادی ۹۵۲ نفر اعلام کرد که ۸۵۳ نفر آنان آمریکایی هستند.

- پایگاه اینترنتی ایراکیا کانت آمار واقعی قربانیان حملات آمریکا به عراق نیازمند تشکیل کمیته ای رسمی است ولی برآورد می شود که تاکنون یازده هزار یکصد و شصت و چهار تا ۱۳ هزار و ۱۱۸ تن در این حملات کشته شده اند.

- نظرسنجی روزنامه نیویورک تایمز و شبکه تلویزیونی سی.بی.اس آمریکا نشان که فقط ۱۵ درصد از آمریکاییها فکر میکنند که دولت آنها درباره شکنجه زندانیان عراقی در زندان ابوغریب در نزدیکی بغداد واقعیت را بیان کرده است .

- وزیر بهداشت عراق گفت ، کشورش با کمبود منابع مالی و دارو مواجه است و بودجه سالانه یک میلیارد دلار این وزارتخانه برای پاسخ به نیازها کافی نیست و نیازمند یک میلیارد دلار دیگر برای توسعه و تحول در این بخش هستیم .

- روزنامه عکاظ چاپ عربستان نوشت ، جنگ عراق به کشته شدن ۱۳ هزار غیرنظامی منجر شده است .

- آمار کشتار کردهای شیعه عراق (فیلیها) در زمان حکومت صدام ۱۷ هزار نفر اعلام شد.

- موسسه مطالعات سیاسی و قانون سیاست گذاری خارجی آمریکا تلفات حمله سراسری به عراق را تا ۱۶ ژوئن ۲۰۰۴ میلادی ۱۱ هزار و ۳۱۷ غیر نظامی و ۶ هزار و ۳۷۰ نظامی ذکر کرد.

- جمعیت عراقی ساکن در خارج از این کشور با توجه به برگزاری انتخابات در سال ۲۰۰۴ در عراق ۴ میلیون نفر اعلام شد.

- آمارهای رسمی وزارت بهداشت عراق نشان میدهد ، حدود ۴۰۰ عراقی از زمان تشکیل دولت موقت به ریاست "ایاد علاوی" نخست وزیر دولت موقت ، تا ۱۹ تیر کشته شده اند.

- آمار کردهای اخراجی از شهر کرکوک در شمال عراق طی ۲۰ سال در دوران صدام یک میلیون و آمار افراد بازگشته به این شهر پس از صدام ۳۰ هزار نفر اعلام شد.

- شبکه تلویزیونی یورونیوز اعلام کرد، دولت انگلیس اذعان کرد بر خلاف ادعاهای تونی بلر مبنی بر پیدا شدن ۴۰ هزار جسد در گورهای جمعی عراق ، تا کنون ۵ هزار جسد پیدا شده است .

- تعداد پروندههای در حال رسیدگی در خصوص بدرفتاری نظامیان آمریکایی با زندانیان عراقی در زندانیهای عراق و افغانستان ۹۱ مورد اعلام شد.

- دیده بان حقوق بشر اعلام کرد، استفاده از بمبهای خوشه ای در جریان حمله به

عراق در سال ۲۰۰۳ موجب کشته شدن بیش از یک هزار تن از غیرنظامیان عراقی شد.

- وزارت بهداشت عراق اعلام کرد، از زمان انتقال قدرت به عراقیها در ۲۸ ژوئن گذشته تاکنون ۱۲۰ عراقی کشته و ۳۵۴ تن در اثر انفجار، درگیری، عملیات انتحاری و انفجار بمبهای کار گذاشته شده مجروح شده اند.
- پلیس عراق از دستگیری بیش از ۵۲۵ مظنون به یاغیگری در بغداد خبر داد.
- مرکز پژوهشهای راهبردی عراق اعلام کرد در سال ۲۰۰۳ میلادی از ۱۹۰ عملیات خشونت آمیز در جهان ۲ / ۱۳ درصد آن مربوط به کشور عراق بوده است .
- مرکز آمار بغداد در گزارشی اعلام کرد : بیش از چهار میلیون نفر از جمعیت ۲۵ میلیونی عراق روز اول از ماه هفتم سال میلادی دنیا آمده اند.
- علی الخفاجی یک حقوقدان عراقی گفت : چهار میلیون عراقی متولد اول از ماه هفتم قبل از آمارگیری سال ۱۹۵۷ فاقد شناسنامه بودند، همزمانی مراجعه آنان به ادارات ثبت موجب شده که تا تاریخ تولد همگی آنها روز ۱ / ۷ سال ۱۹۵۷ قید شود.
- نظرسنجی روزنامه نیویورک تایمز و شبکه تلویزیونی سی.بی.اس آمریکا نشان که ۵۲ درصد از مردم آمریکا با جنگ در عراق مخالفت کردند و بر اساس یک نظرسنجی دیگر این رقم به ۶۰ درصد رسیده است .
- نظرسنجی موسسه افکارسنجی یوگاو برای روزنامه "ایونینگ استاندارد" حاکی است ، حدود ۵۶ درصد از مردم انگلیس با اعزام نیروهای بیشتر به عراق بشدت مخالف هستند و ۵۰ درصد از مردم انگلیس خواستار خروج نظامیان این کشور از عراق می باشند.
- مشاور وزیر کشور و مدیرکل امور اتباع و مهاجرین خارجی ایران اعلام کرد : جمعیت فعلی آوارگان و مهاجران عراقی در ایران حدود ۱۰۶ هزار نفر است که این افراد نیز بر اساس برنامه سازمان ملل متحد به تدریج به کشور خود بازگردانده می شوند.
- بختیار امین وزیر حقوق بشر عراق گفت : نظامیان آمریکا روزانه ۵۰ زندانی عراقی را به دادگاههای خود فرامیخوانند و برای آنان مجازات تعیین میکنند.
- نظرسنجی انجام شده در ماه مه بر اساس سفارش تشکیلات ائتلاف در عراق حاکی است ، ۱۰ درصد از عراقیها به نیروهای تحت رهبری آمریکا اعتماد دارند که این آمار کمتر از ۲۸ درصد نظر سنجی ماه ژانویه است و ۵۵ درصد عراقیها معتقدند که در صورت خروج فوری نیروهای خارجیاز کشورشان احساس امنیت بیشتری میکنند.
- آمار وزارت کار آمریکا حاکی است پیمانکاران خصوصی ۵۲۹ مورد ادعا برای کشته و مجروح شدن کارکنان خود در عراق تسلیم این وزارتخانه کرده اند.
- هفته نامه ولاتی چاپ سلیمانیه عراق نوشت : در پنج ماه اخیر ۲۸۷ عملیات تروریستی شامل بمب گذاری ، عملیات انتحاری و شلیک موشک و خمپاره در شهر کرکوک انجام شده است .

آمارهای فرهنگی :

- ناظم الربیعی رییس اتحادیه روزنامه نگاران عراقی آمار روزنامه نگاران فعال در عراق را شش هزار نفر اعلام کرد.
- موسسه مطالعات سیاسی و کانون سیاست گذاری خارجی آمریکا آمار خبرنگاران کشته شده در عراق را از اول ماه مه سال ۲۰۰۳ میلادی ۳۰ نفر اعلام کرد.
- شهید خلیل نعیمی وابسته فرهنگی ایران در عراق پیش از ترور آمار مطبوعات منتشره در عراق پس از صدام را ۱۶۰ نشریه اعلام کرد و گفت ، این رقم در زمان صدام شامل ۶ روزنامه ، سه شبکه تلویزیونی و دو فرستنده رادیویی بود.
- آمار طلاب حوزه علمیه نجف اشرف ۲ هزار و ۵۰۰ نفر اعلام شد.
- شمار دانشجویان دانشکده حقوق دانشگاه سلیمانیه ۲۵۰ نفر و استادان این دانشکده ۵۲۰ نفر اعلام شد.
- آمار دانشکدههای دانشگاه سلیمانیه در شمال عراق ۱۷ دانشکده شامل پزشکی ، مهندسی ، علوم پایه ، تربیت بدنی ، حقوق ، کشاورزی و علوم انسانی و غیره اعلام شد.
- ۱۷۳ نشریه و روزنامههای محلی در شهر سلیمانیه در شمال عراق با حدود ۵ هزار نسخه منتشر می شود.
- ۲۰۰ هزار نفر از دبیران اخراجی عراق در زمان رژیم بعث به سر کار خود بازگشتند.
- حدود ۳۰۰ شیعی باستانی سرقت شده از عراق را که در شمال ایتالیا پنهان شده بود، کشف شد.

- شبکه الجزیره اعلام کرد، بیش از ۱۷۰ هزار شیعی باستانی عراق از ابتدای اشغال این کشور به سرقت رفته و به ایتالیا، انگلیس، آمریکا و ژاپن قاچاق میشود.

- روزنامه کریستین ساینس مانیتور چاپ آمریکا نوشت: در سال گذشته روشنفکران عراقی با موجی از کشتار رو به رو شده اند و به صورت دقیقاً برنامه ریزی شده سر به نیست میشوند و براساس یک آمار غیررسمی از کشته شدن ۵ اندیشمند عراقی در هر ماه حکایت دارد و ۵ تا ۱۰ تلاش دیگر نیز برای ترور آنان انجام میشود. آمارهای ورزشی: *

- بیش از سه هزار ورزشکار در عراق و در پنج رده سنی مختلف در رشته کشتی با ۳۰ مریب فعالیت می کنند.

- عراق ۲۹ ورزشکار در رشتههای فوتبال، دو و میدانی، شنا، بوکس، جودو، وزنه برداری و تکواندو ۲۰ کادر فنی به بازیهای المپیک آتن اعزام میکند.

- فدراسیون فوتبال عراق اعلام کرد: نخستین مرحله از کمک ۲۵۰ هزار دلاری فدراسیون بین المللی فوتبال (فیفا) به مبلغ ۱۹۰ هزار دلاری با هدف تامین هزینههای آماده سازی تیمهای ملی و امید عراق برای شرکت در رقابتهای مختلف در اختیار فدراسیون این کشور قرار گرفت.

- طبق آخرین رده بندی بهترین تیمهای ملی فوتبال جهان از سوی فدراسیون بین المللی فوتبال (فیفا)، تیم ملی فوتبال عراق در میان کشورهای آسیایی در جایگاه ۴۵ قرار دارد.

- ریچارد کابورن معاون امور ورزش وزارت فرهنگ انگلیس گفت، این کشور پنج هزار توپ فوتبال برای استفاده جوانان عراقی به عراق ارسال کرده است.

- سرمربی آلمانی عراق اعلام کرد که عراقیها اکنون نه توپ دارند و نه زمین بازی و سازمان ورزش و آنان باید همه چیز را مجدداً از صفر آغاز کنند.

- تیم ملی فوتبال عراق بعد از ۱۴ سال دوری بار دیگر در رقابتهای کشورهای عرب حوزه خلیج فارس شرکت می کند.

- اعضای تیم ملی بوکس عراق پس از یک دهه برای نخستین بار برای یک اردوی تدارکاتی یک هفته ای وارد شهر لندن شدند.

- مجمع عمومی فوتبال عراق از ۴۹ باشگاه تشکیل شده است.

- برای نخستین بار پس از گذشت ۱۴ سال از حمله ارتش عراق به کویت و اشغال این کشور تیم امید عراق در یکی از ورزشگاههای این کشور به دیدار تیم امید کویت رفت.

- کمیته ملی المپیک عراق از تصمیم شورای حکومت انتقالی این کشور برای اختصاص ۱۰ میلیون دلار کمک مالی جهت این کمیته خبر داد.

- علی فائق وزیر ورزش و جوانان عراق جمعیت جوان این کشور را ۶ میلیون نفر اعلام کرد

آمارهای جغرافیایی:

- جمعیت کردهای شیعه عراق (فیلیها) بیش از دو میلیون و ۶۰۰ هزار نفر

تخمین زده میشود که بیشتر آنان در استانهای مرزی شرق این کشور و استانهای واسط، دیالی و بغداد سکونت دارند.

- مساحت عراق ۷۲ / ۴۳۷ کیلومتر مربع است و پنجاه و هفتمین کشور جهان از نظر وسعت و پنجاه دومین کشور در بخش شرقی نیمکره شمالی میان ۵ / ۲۹ درجه و ۳۷ درجه عرض شمالی و ۳۸ درجه و ۴۹ درجه طول شرقی قرار دارد.

۴۳۲- هزار و ۱۶۲ کیلومتر از مساحت عراق خشکی و چهار هزار و ۹۱۰ کیلومتر آن را آب در بر گرفته است.

- عراق دارای ۵۸ کیلومتر خط ساحلی در خلیج فارس است.

- عراق با شش کشورهای جمهوری اسلامی ایران، ترکیه، سوریه، اردن، عربستان سعودی و کویت دارای مرز مشترک است.

- طول مرزهای عراق با شش کشور همسایه ۳۷۱۹ کیلومتر است که از این میزان ایران با ۱۵۱۵ کیلومتر بیشترین مرز مشترک را با عراق دارد و عربستان

سعودی، سوریه، ترکیه، کویت و اردن به ترتیب با ۹۸۵، ۶۰۳، ۳۰۵، ۲۵۴ و ۱۴۷ کیلومتر مرز مشترک با این کشور در ردههای بعدی قرار دارند.

- عراق دارای ۱۸ استان مختلف است که این استانها به ترتیب حروف الفبا

شامل اربیل با مرکزیت اربیل، الانبار با مرکزیت رمادی، القادسیه با مرکزیت

دیوانیه، المثنی با مرکزیت السماوه، بابل با مرکزیت حله، بصره با مرکزیت

بصره، بغداد با مرکزیت بغداد، تمیم با مرکزیت کرکوک، دهوک با مرکزیت دهوک،

دیالی با مرکزیت یعقوبه، ذیقار با مرکزیت ناصریه، سلیمانیه با مرکزیت

سلیمانیه، صلاح الدین با مرکزیت سامرا، کربلا با مرکزیت کربلا، مسیان با

مرکزیت العماره ، نجف با مرکزیت نجف ، نینوا با مرکزیت موصل و استان واسط با مرکزیت کوت است .

- پنج استان شامل اربیل، سلیمانیه ، دهوک ، تمیم و نینوا به عنوان مناطق شمالی عراق شناخته میشوند.

- بر اساس نتیجه سرشماری ۲۴ مهر ۱۳۷۶ (در زمان صدام سرشماری در عراق هر ده سال یکبار انجام میشد) در عراق ۲۲ میلیون و ۶۷۵ نفر در این کشور زندگی میکنند که ۶۸ درصد از این تعداد در شهرها ساکن هستند.

- آخرین سرشماری عراق در سال ۱۳۶۶ انجام شد، جمعیت این کشور در آن زمان ۱۶ میلیون و ۲۸۷ هزار و ۲۱۶ نفر به ثبت رسید و اولین سرشماری نیز در سال ۱۳۰۶ صورت گرفت که جمعیت این کشور در آن زمان ۲ میلیون و ۹۶۸ هزار و ۷۵۴ نفر بود.

- عراق دارای دو رودخانه مهم و عمده شامل دجله و فرات است و رودخانه‌های دیگری نیز مانند زاب صغیر و کبیر در بخش‌های شمالی این کشور جریان دارد.

- رود فرات از طولانیترین رودخانه‌های آسیای غربی است که از هفت رودخانه فرعی تشکیل شده و از کوه‌های ارمنستان در ترکیه سرچشمه میگیرد و پس از عبور از ترکیه که مسافت آن ۱۰۴۰ کیلومتر است ، وارد سوریه شده و ۶۶۰ کیلومتر از مسیر خود را در این کشور طی میکند.

- رود فرات با گذشتن از ترکیه و سوریه از منطقه عانه وارد عراق به عنوان سومین کشور می شود و ۱۳۱۰ کیلومتر از مسیر ۳۰۱۰ کیلومتری را در این کشور میپیماید.

- آمارهای مختلفی در خصوص مسیر رود فرات ارائه شده که در این میان میتوان به ۳۳۷۹ و ۲۷۶۰۰ کیلومتر اشاره کرد.

- میزان سالانه آب فرات در ترکیه ۱۹ میلیارد مترمکعب ، در سوریه ۶ میلیارد مترمکعب و در عراق ۲ میلیارد مترمکعب است که به علت احداث سد در سه کشور سهمیه آب میان سه کشور کاهش مییابد.

- میزان سالانه آب فرات از یک سال به سال به خاطر بارندگی متغیر است و متوسط آن سالانه ۲۸ میلیارد متر مکعب است و در سال ۱۹۶۸ میلادی میزان سالانه آب فرات ۵۰ میلیارد متر مکعب گزارش شده است .

- دجله دیگر رودخانه عراق است که ۲۳۵۲ کیلومتر طول داشته و از کوه‌های آناتولی در شرق ترکیه و زیر دریاچه وان سرچشمه میگیرد و از شمال عراق یعنی مرز مشترک ترکیه و عراق وارد این کشور میشود.

- طول رودخانه فرات در عراق ۱۸۵۱ کیلومتر بوده و میزان آب فرعی دجله نیز در عراق متغیر است و کل آب دجله با رودهای فرعی آن بین ۵۰ تا ۶۰ میلیارد متر مکعب ذکر می شود.

- دجله و فرات سرانجام پس از مشروب کردن عراق قبل از شهر بصره در محلی به نام قرنه یا القرنه که ۱۵۰ کیلومتر با خلیج فارس فاصله دارد به یکدیگر محلق شده و رودخانه اروند رود را تشکیل داده و پس از اتصال رود کارون به آن وارد خلیج فارس میشود.